ADIYAMAN ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ DERGİSİ
ISSN: 1308–9196

Yıl : 11 Sayı : 31 Mart 2019

Yayın Geliş Tarihi: 26.02.2019 Yayına Kabul Tarihi: 21.03.2019

Araştırma Makalesi
DOI Numarası: https://dx.doi.org/10.14520/adyusbd.532486

KENT GÜVENLİĞİNİN SAĞLANMASI BAĞLAMINDA MAHALLE

Murat SEZİK*

Öz

Tarihten günümüze insanlığın üzerinde durduğu önemli konulardan birisi güvenlik konusu olmuştur. Tarihsel süreç içinde güvenliği sağlamak amacıyla kentlerin surlarla çevrelenmesi ve kaleler yapılması güvenlik ihtiyacının insanlık için önemini gösteren örnekler arasındadır. Önceleri dışarıdan gelen tehditlere karşı kentlileri koruyan surlar, kaleler günümüz dünyası için birer nostalji öğesi olarak turizme katkı sunmaktadır. Mahalle ise geçmişten günümüze kent düzeni içerisinde esaslı aktörlerden birisi olarak kent güvenliğinin sağlanmasında etkinliğini hala sürdürmektedir. Çünkü mahalle ortamında insanlar birbirleri ile ilişki kurmaktadır, bu ilişki tanıklık ve yakınlık ilişkisidir. Mahalle başkasıyla yüz yüze gelinen, pazarında, bakkalında, camisinde, sokağında karşılaşılan alandır.

Kent yönetim sistemi içerisinde de ilk basamak olan mahalle aynı zamanda kentin özüdür ve bir bütün olarak mahalle muhtarı, sakinleri, bakkalı ve diğer ticarethaneleri ile aslında kentin gözü ve kulağıdır. Bu araştırmada kenti oluşturmada ilk basamakta yer alan mahallenin kent güvenliğinin sağlanmasında çoğu kez farkına dahi varmadığımız tanışıklık, gözetim ve temas hallerinin polisiye tedbirlerin öncesinde ve ötesinde bir etkisinin olduğu açıklanmaya çalışılmıştır. Bu nedenle araştırmada, mahalle kültürünün yaşatılması, modernleşmenin getirdiği olumsuz etkilerinden korunması, işlevlerinin devam etmesi bir bakıma kent güvenlik sisteminin insan ilişkileri üzerinden kurgulanması ve güvenliğin sağlanması sonucunu doğuracağı ifade edilmiş ve sokakları, binaları, kaldırımları ve diğer unsurları ile mahallenin kentsel güvenliğe nasıl katkı sunduğu ortaya konulmaya çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: *Modernite, mahalle, kent, güvenlik.*

* Dr. Öğr. Üyesi, İnönü Üniversitesi, İktisadi Ve İdari Bilimler Fakültesi, Siyaset Bilimi Ve Kamu Yönetimi Bölümü, murat.sezik@inonu.edu.tr

WITHIN THE CONTEXT OF ENSURING TOWN SAFETY THE NEIGHBOURHOOD

Abstract

From past to present, one of the important issues that people have been dwelling on is the matter of security. Within the historical process, the cities' being surrounded by walls and building of fortresses to provide security are among the examples which shows the importance of security for people. At first, the walls and castles which used to protect the cities from external threats, are now contributing to tourism as nostalgic components. Neighbourhood, on the other hand is still continuing its activism in ensuring town safety as one of the drastic actors in the order of city from past to present. Because within the circle of neighbourhood, people are having relations with each other's, this relation is acquaintanceship and intimacy. Neighbourhood is the area where you get face to face and come across with others at its marketplace, its grocery, its mosque and its alleys.

The neighbourhood which is also the initial step for town management system is also the core of the city and actually its eyes and ears with its neighbourhood representative, residents, groceries and other business organizations as a whole.

In this research, it has been tried to be explained that the neighbourhood, which takes place on the first step of creating a town, has an effect which is before and after the police precautions by means of the situations like being acquaintance with others, care and contact that we don't usually notice. For this reason, it has been stated in this research that sustaining the neighbourhood culture, protecting it from the negative effects caused by modernization, and continuing its functions would result in provision of safety by building the city security system upon human relations and it has been tried to be proven that how the neighbourhood makes a contribution to the municipal security along with its streets, buildings, pavements and other components.

Keywords*: Modernity, neighbourhood, town, safety.*

1. GİRİŞ

Mahalle, kent yönetim sistemimiz içerisinde temel birim olmanın yanında kentin özü ve çekirdeğidir. Kentler mahalle mahalle inşa edilmektedir. Mahallenin

temeli ise mekan ve insandır. Asli yaşam alanı olarak mahalle hayatın belirli bir kültür, değer, inanç, rütüel ve gelenek içerisinde örüldüğü, bu yönü ile kendine özgü yapısı, kimliği, hayat tarzı ile donanmış ortamdır (Alver, 2009:137).

Mahalle tarihsel kökleri itibarı ile de önemli yaşam alanıdır. Zira Osmanlı kentinde mahalle, sosyal ve fiziki bir birimdir. Mahalle birbirini tanıyan, bir ölçüde birbirinin davranışlarından sorumlu, sosyal dayanışma içinde olan kişilerden oluşmuş bir topluluğun yaşadığı yerdir. Osmanlı çağındaki tanımı ile mahalle; aynı mescitte ibadet eden cemaatin aileleri ile birlikte ikamet ettikleri şehir kesimidir (Ergenç, 1996).

Mahalleler; sokağı, sokaktaki esnafı, bakkalı, ibadethaneleri, kıraathanesi, muhtarlık birimi, çocuk oyun alanları ile kamusal alanla özel alan arasında kesin sınırların bulunmadığı yerlerdir. Mahallelerde suç niteliğindeki hareketler birbiri ile sürekli temas halinde olan ve ilişki içerisinde bulunan mahalleli tarafından tenkit, dedikodu, yaptırım ve benzeri davranışlarla engellenmekte ve suç işlemeye meyleden kişiler kendileri aleyhine doğabilecek kötü namdan korunmak için konusu suç olabilecek eylemlerden uzak kalmaktadırlar.

Günümüzde kenti yeniden kurma güdüsü ile harekete geçen siyasal karar vericiler mahallenin toplumsal yaşamı düzenleyen yapısını ihmal ederek kentsel dönüşüm projeleri ve güvenlikli site inşaatları ile çok katlı yapılara geçiş kararını uygulamaya soktular. Bu uygulamalar neticesinde hayata geçirilen güvenlikli site algılaması kendi benzerleri dışındakilerle iletişime geçmeyen, yolu kesişmeyen, hipermarketlerden alışverişini yapan, şık mekanlarda diğerinden habersisiz ve konformist bir yaşam süren, site duvarları dışını önemsemeyen, kendi sitesinin bakımlı ve temiz olması ile yetinen, kentte meydana gelen asayiş olayları kendi sitesine dokunmadıkça sorun olarak görmeyen bir kent sakini tipi oluşturuldu.

2. YÖNTEM

Bu araştırmada geçmişten günümüze kentsel mekânın en küçük yönetimsel birimi olan mahalle ve mahallenin çeşitli mekânları-kurumları üzerinden kentin güvenlik değerlendirmesi yapılmıştır. Araştırma, kent güvenliğinin sadece polisiye tedbirlerle sağlanamayacağı, kentlerdeki her bir mahallede yer alan kurumların işlerliğinin artırılmasıyla sosyal kontrolün sağlanacağını iddiasındadır. Bu bağlamda bu araştırmanın gözleme dayalı betimsel bir araştırma olduğu ifade edilebilir.

3.KENT GÜVENLİĞİ

Günümüz dünyasında kent ve güvenlik kavramları birlikte kullanılan iki kavram haline gelmiştir. Bunun temel nedenlerinden birisi kentte yaşayanların can, mal, namus güvenliklerinin ciddi soruna dönüşmüş olması bir diğer neden ise sürekli olarak büyüyen kentlerde kontrolün zorlaşmasıdır. Güvenlik ile ilgili yapılan tanımlamaların ortak noktalarına bakıldığında "toplum yaşamında kanuni düzenin aksamadan yürütülmesi" (www.tdk.gov.tr; Kaypak, 2016: 36) yaklaşımının ön plana çıktığı görülmektedir.

Güvenlik kavramını, kentle ilişkili olarak değerlendiren çalışmalarda ise asayiş kelimesi yani bir yerin düzen ve güvenlik içinde bulunması durumu ve kentsel mekanlarda topluluk ve bireylerin çeşitli etkenlerden zarar görmeden yaşayabilmeleri yaklaşımı ön plana çıkmıştır (Kaya, 2007: 116). Bu bağlamda eskiden halk arasında işler yolunda anlamında çok kullanılan 'asayiş berkemal' sözü halen hafızalardadır (Kaypak,2016: 37).

Kentlerde güvenlik sorunlarının sebepleri olarak değerlendirilebilecek faktörler, aşırı göç ve hızlı kentleşme, yoksulluk, denetim yetersizliği gibi durumlardır. Bu faktörlerin sayısının artırılması mümkün olmakla birlikte sayılanların öne çıkan faktörler olduğu ifade edilebilir. Avrupa Kentsel Şartı kentlilerin haklarını sayarken ilk önce güvenlikten bahsetmiş ve "suç, şiddet, ve yasadışı olaylardan

arındırılmış emin ve güvenli bir kent"te yaşama hakkının kentliye verilmesini ifade etmiştir. Bu cümleden harekete suç'un ne olduğunun da açıklanması gerekmekte Ceza Hukuku'nun tanımına göre "suç" yasanın cezalandırdığı harekettir. Suç, topluma zarar verdiği yada tehlikeli olduğu kanun koyucu tarafından kabul edilen ve belirtilen eylemdir denilebilir. Kentsel yaşamda, suça yönelimin artmasında çeşitli kriterler, aşağıdaki şekilde sıralanabilir.

1. Şehirdeki kalabalık, kargaşa ve yüksek binalar şeklindeki yapılaşma dolayısıyla insan ölçeğinden kopuş,

2. Komşuluk ilişkilerinin zayıflaması,

3. Toplum ve aidiyet duygusunun yitirilmesi,

4. Yalnızlık, bencillik, sınırsız kazanç ve umursamazlık,

5. Aile, okul ve çevre gibi sosyal kontrol unsurlarının etkinliğinin azalması,

6. Şehir imkânlarından faydalanma ve gelir dağılımındaki eşitsizlikler (Henden ve Korkmaz, 2006: 75).

Kentleşmenin, kendi doğal akışında cereyan etmemesi, hızlı ve plansız bir süreç olarak gerçekleşmesi, beraberinde birçok sorunu getirmektedir. Kentleşmenin ekonomik gelişmeye paralel bir nitelikte gerçekleşmemesi, 'anomik kentleşme' dediğimiz olguyu gündeme getirmiştir. Sağlıksız kentleşme veya kentin hormonal büyümesi de denilen bu patolojik durum, gecekondulaşma, mekânsal ve kültürel siteleşme, cemaatleşme, kentsel yabancılaşma, mafyalaşma, kayıt dışı ekonomik faaliyetler, sokak çocukları, gettolaşma, suç ve şiddetin tırmanışı, kentsel sosyal dokuda marjinal oluşumlar gibi çok yönlü etkileri olan kritik sorunları karşımıza çıkarmaktadır (Parlak, 2009:1257-1258).

Buna paralel olarak kent ölçeğinin büyümesiyle birlikte güvenlik endişelerinin arttığı da görülmektedir (Kaya, 2008). Kentin gelişimini ne kadar hızlı ise sosyal kontrol de onun zıddına azalmaktadır. Oysa İnsanların birlikte yaşadıkları mekânlarda sosyal kontrol özellikle önem taşımaktadır. Bu bağlamda toplumu oluşturan bireylerin ve burada oluşan sosyal grupların toplumsal düzene uygun bir biçimde davranmalarını sağlamaya yönelik alınan önlemlerin tümüne sosyal kontrol denilir. Sosyal kontrolün temel mekanizması toplumdaki düzenin devamlılığını sağlamayı amaçlar. Sosyal kontrol de normlara paralel olarak resmî ve gayr-ı resmî olarak ikiye ayrılırlar. Resmî kontrol devlet eliyle gerçekleştirilen kontrole verilen addır. Burada devlet kendi oluşumu içindeki çeşitli aygıtlarını kullanarak toplumsal düzenin devamlılığını ve toplumun refahı için bir takım önlemler alır. Gayr-ı resmî kontrol ise, belirli normlara, âdet ve geleneklere dayanan ve toplumdaki sosyal gruplar tarafından oluşturan düzenin adıdır. Bu düzen sayesinde, bireyin belirlenmiş olan sosyal düzenin değerlerinin benimsenmesi amaçlanır.

4. KENT GÜVENLİĞİNDE MAHALLE

Türk Dil Kurumu mahalleyi, "bir kentin, bir kasabanın, büyükçe bir köyün, yönetim bakımından bölündüğü, yapı bölgeciklerinden ve insan topluluklarından oluşan en küçük parçalardan her biri" olarak tanımlarken, benzer şekilde Ayverdi de, "şehir, kasaba, nahiye ve büyük köylerin, çeşitli isimlerle birbirinden ayrılan ve idari yönden bir muhtarlığa bağlı olan kısımlarından her biri" tanımına yer vermiş, ayrıca mahalleyi; "cemiyet bünyesi içinde sağlam bir hücre, üreme ve devam vazifesini üstüne almış evler topluluğunun kalesi" (2005: 35) olarak tanımlamıştır. Cansever ise mahalleye ilişkin "toplumun temel birimi olan aileyi çevreleyen evlerin, ailelerin birbirleriyle düzenlenmiş münasebetlerinin bütünü olan mahalle" (2010:154) şeklinde bir tanım yapmıştır.

İlber Ortaylı'ya göre "Bugünkünün aksine ailenin içinde bulunduğu mahalle veya köy topluluğu ile etnik-dini bağı vardır, hukuki bağı vardır. Çünkü bu topluluk halkı birbirinin kefilidir. Nihayet bu topluluk devlet nezdinde bir takım yükümlülükleri topluca yerine getiren bir birimdir. Mahalle veya köy bir takım vergilerin tarhında, onların toplanmasında; asayişin sağlanması veya bayındırlıkla ilgili bazı yükümlülüklerin yerine getirilmesiyle görevli ve sorumlu birimdir (2001:3).

Genel güvenliğin sağlanması Osmanlı merkezinin önemle üzerinde durduğu konulardan birisi olduğundan şehir içi güvenlik söz konusu olduğunda bunu sağlamak amacı ile alınan önlemlerden belki de en önemlisi mahalle halkının birbirine karşılıklı olarak kefil olmalarıdır. Böylece işlenen suçların failleri bulunamadığı zaman cezanın tüm mahalle halkından alınması şeklinde ortaya çıkmaktadır. Böylelikle faili bilinmeyen olayların sayısında bir düşme sağlandığı gibi daha sonra ceza ödememek amacı ile mahalle halkının karanlıkta kalma ihtimali olan pek çok olayı kadıya kaydettirdikleri görülmektedir (Abacı, 2001:62).

Mahalle tanımında birliktelik sağlanamamış olsa da, "bir kentin veya kasabanın belli sınırlarla ayrılmış, kendi başına yaşama imkanları olan en küçük yerleşme yeri" olarak tanımlanabilir. Ayrıca mahalle, komşuluk birimi (neighbourhood) kavramı ile de ilişkilendirilerek; dar bir alanda yer alan, daha çok yüz yüze ve kişisel ilişkilerin egemen olduğu, üyelerin yürüme uzaklığı içindeki ilkokul, oyun yeri, bakkal gibi ortak kent kolaylıklarından güçlük çekmeden yararlanabildiği yerleşim birimi olarak da tanımlanabilir (Palabıyık ve Atak, 2000: 1).

Mahalleyi oluşturan çok çeşitli mekânlar ve kurumlar mahallenin ve dolayısıyla kentin güvenliğinde önemli roller üstlenmişlerdir. Bu mekanların ve kurumların bir kısmının işlevleri, geçmişten günümüze değişen kent anlayışı ile birlikte erozyona uğrarken bir kısmı önemini korumaya devam etmektedir.

4.1.Mahalle Muhtarı

1829'da çıkarılan bir kanunla, muhtarlık resmiyet kazanmış ve bu düzenleme ile daha önce muhtarlık görevini yürüten imamların mahalle içindeki rolü ikinci dereceye düşmüştür. Bu bağlamda Osmanlı mahallesinde sekülerleşme eğiliminin söz konusu düzenleme ile gerçekleştiği söylenebilir. Muhtarlık kurumu, bugün Türkiye'nin dışında eski Osmanlı bakiyesi topraklarda varlığını sürdürmektedir.

Mahalle yönetimine verilen görevler muhtar tarafından yerine getirilmektedir. Muhtarlar görevlerini 4541 sayılı Kanun'dan alarak yapmaktadırlar. Mahalle muhtarlarına verilen çok sayıda görev arasında mahalledeki huzur ve güvenliğin sağlanması ve yoksulluğun giderilmesi konusuna ilşkin görevler, doğum ve ölüm olayları ile yer değiştirmeleri bildirmek, yaşlılık ve malüllük geliri olanların sağ olduğunu gösterir yoklama belgelerini onamak, yeşil kart almak için başvuranların başvuru formunu onamak, sefer görev emirlerini ilgililere bildirmek, salgın ve bulaşıcı hastalıkları ilgili resmi kurumlara bildirmek ve mahalleye giren kimliği belirsiz ve şüpheli şahısları kolluk güçlerine haber vermek gibi başlıklar sayılabilir.

Köklü ve Gül tarafından Isparta kent merkezinde belirlenen mahalle muhtarları arasında yapılan "Türkiye'de Mahalle Muhtarlığının Dönüşümü ve Yeni Muhtarlık Algısı" başlıklı araştırmada muhtarların kendilerini "mahallenin temsilci ya da sözcüsü" olarak gördüklerini göstermektedir. Muhtarların temsilci ya da sorunları üst birimlere aktaran kişi olarak görülmesi muhtarlık kurumunun geleneksel konumu ve işlevi ile uyumlu bir durum olduğu ifade edilen araştırmada, muhtarların kendilerine vazife olarak gördükleri en önemli işin yoksullara yardım olduğu güvenlik sorunlarını takip etme konusunda ise aynı yaklaşımı sergilemedikleri (2017: 15) ifade edilebilir. Fakat yoksullukla mücadelenin olası asayiş sorunlarını önleyici mahiyeti nedeni ile güvenlik sorunu

olarak değerlendirilmesi halinde muhtarlar dolaylı da olsa güvenlik sorunlarının çözümünde bir aktör olarak görülebilir.

TMMOB İzmir İl Koordinasyon Kurulu tarafından İzmir de Bayralı, Bornova, Buca, Karşıyaka ve Konak'daki mahalle muhtarları ile gerçekleştirilen bir diğer çalışmada ise mahallelerde çözülmesi beklenen sorunlar arasında ilk sırayı otopark yetersizliği alırken, hava kirliliği, sokak hayvanları ve sokak lambalarının yanmaması son üç sırayı almıştır (2013: 886). Bu sorunlar içerisinde son ikisi mahallelinin hayvanlardan kaynaklanan saldırılar ve asayiş sorunları ile ilgiliyken ilk sırada yer alan otopark yetersizliği neticesinde kaldırım ve sokakların işgal edilmesi bir anlamda yaya güvenliği bağlamında mahalleliyi ilgilendirmektedir.

Yapılan araştırmalardan anlaşıldığı üzere mahalleye ilişkin hizmetler mahalle muhtarlığı tarafından gündeme taşınmaktadır. Bunun böyle olmasının nedeni mahalle muhtarlığının vatandaşa ulaşılan ilk kurumsal yapı olmasından kaynaklanmaktadır. Günümüz Türkiye'sinde gerek merkezi idarenin gerekse yerel yönetimlerin önemsediği bir kurum niteliğinde olan muhtarlık aynı zamanda mahalleye gelen ve mahalleden ayrılan yerleşimcilerin ilk uğradığı yer olması nedeniyle mahallenin güvenlik kapısı görevini üstlenmiştir.

4.2.Mahalle Bakkalı

Mahalle denilince akla ilk gelen konulardan birisi de mahalle esnafıdır. İnsanların en temel ihtiyaçlarından birisi sosyal olanlardır. Dostluklar, selam alıp vermeler, mahallede olup bitenden haberdar olmalar hep mahalle esnafından alışveriş yaparken gerçekleşen durumlardandır. Esnaf mahalleliye, çoluk çocuğa, yaşlıya kimsesize sahip çıkan, göz kulak olan, kanat geren bir sosyal hizmet uzmanı görevini görmektedir. Bunun dışında kendisinde var olan finans imkânlarından mahalleliyi istifade ettirir, bunun karşılığında herhangi bir faiz almaz. Bu konuda Çebi'nin "mahalle esnafı işi kötü giden mahalleliyi fonlar

üstelik artı bir değer de almaz" (2016: 70) değerlendirmesi önemlidir. Mahalle esnafının bu yaklaşımı mahallede ekonomik güvenliğin yanı sıra basit adli vakaların oluşmasını da engeller. Bu konuda mahalle bakkalının diğer esnaflardan ayıran yönlerinin daha detaylı tartışılması önem taşımaktadır.

Bu konuda Şengül ve öğrencilerinin gerçekleştirdiği "Tüketim Toplumunda Bakkal Halleri" isimli çalışma önemli veriler içermektedir. Araştırmada, geleneksel mahallelerde bakkallık yapan esnafın yaşam alanının da aynı mahalle olduğu hatta çoğu kez dükkan evin ayrı girişi olan bir bölümünde ya da alt katında yer almakta olduğu ve dolayısıyla yaşadığı toplumsal çevrenin ve ilişki ağlarının içerisinde iş hayatını sürdürdüğü hatta çoğu kez kentsel mekan yeniden yapılansa bile bakkal esnafının eski dükkanının çok uzağına gitmeyerek bulunduğu mahalleden ve toplumsal çevreden kopmadığı ifade edilmiştir (Şengül, 2018: 132). Bu tespitler mahalle baklalının mahalle ile nasıl entegre olduğunu göstermesi açısından önemlidir.

Aynı çalışmada bakkalların mahalleli ile alışveriş dışındaki ilişkileri incelenmiş ve gerektiğinde mahalle sakinlerine güvenilirlik konusunda referans olmak (%54.5), paket, anahtar vb. gibi emanetleri almak ve sahiplerine teslim etmek (%76.9) ve mahallelinin birbirinin iyi gününden, kötü gününden haberdar olmasını sağlamak (%59.2) gibi işlevleri üstlendiği de görülmüştür (2018: 142).

Bu bağlamda konuyu değerlendirdiğimizde, bakkal mahalleli için sadece esnaf olmayıp adeta aileden birisidir. Çoluk- çocuk, genç- yaşlı, kadın- erkek hemen tüm mahalleli bakkal dükkânından içeri mutlaka girer. Dükkâna giren ise tanınır. Alver'e göre zengin- yoksul, borçlu- borçsuz, hırlı- hırsız bakkalın gözünde ayan olur (2013:117) yaklaşımı da bakkal esnafının mahalleli ve mahalle güvenliği için ne kadar önemli bir figür olduğunu göstermesi bakımından önemlidir.

4.3.Mahalle Camisi ve İmamı

İlk olarak camiler toplumun bilhassa dinî bilgiler hususundaki gereksinimini karşılamaları noktasında "toplumun ilminin meşruiyetini" temin etmektedir. Geçmişte olduğu gibi günümüzde de "cami dersleri" adı altında mahallenin çocuklarına ve mahalleliye camilerde dersler verilmektedir. Yine irşat faaliyetleri çerçevesinde verilen vaazlar ile toplumsal bilgi düzeyi yükseltilmeye çalışılmakta ve bilgiler sürekli canlı tutulmaya çalışılmaktadır.

"Cuma kılınur bazar durur yer" şeklinde tanımlanan ve mahallelerin en önemli bileşenlerinden biri olan camiler, salt birer dinî yapı olmaktan ziyade Cuma namazları özelinde siyasal bir hüviyet de kazanmaktadır. Çünkü, Cuma namazı, aynı zamanda "siyasi" içerik taşıyan bir namazdır (Açık, 2014: 18).

Mahallelinin en sık ziyaret ettiği kurum olan cami, mahallede yaşayanların iletişimini sağlayıcı unsur olarak büyük bir görev üstlenmiştir. Mekânsal olarak caminin yerine getirdiği bu fonksiyonların dışında caminin görevlisi olan İmam da camide dini görevlerini yerine getirilmekle birlikte devlet ile mahalle sakini arasındaki bağı da kurmaktadır. Mahallelinin her türlü mahalli meseleleri ile ilgilenen imamların, muhtarlık gibi sosyal işlerle uğraşan kurumların ortaya çıkması ile mahalle içinde yükümlülüğü azalmış ve din adamlığı vasfı ön plana çıkmıştır (Baday, 2011: 35).

Devletin bir memuru olarak ele alabileceğimiz imamlar, mahallenin düzenini sağlama ve bu düzenin korunması adına da önemli görevler üstlenmişlerdir. Görevleri gereği vakitlerinin çok önemli bir kısmını camide geçiren imamlar doğal olarak mahalleli ile çok yakın ilişkilerde bulunmakta ve mahallede olup biten her olaydan haberdar olmaktadırlar.

4.4.Mahallenin Sokakları

Jane Jacobs'un yaklaşımıyla mahallelerdeki sokaklar iyi kullanıldığında emniyetlidir. Boş sokak genellikle emniyetsizdir. Ona göre, sokağı izleyen gözler yani sokağın doğal sahipleri olmalı. Sokağın binaları sokağa bakıyor olmalı, arkalarını ya da boş taraflarını sokağa dönüp sokağı körleştirmemeli. Kaldırımlarda hemen her zaman birileri bulunmalı böylece sokağa bakan etkin gözlerin sayısı artırılmalı. Bunun için de binalarda oturanların bellli kesimine sokağa bakma mazereti yaratılmalı (1993: 55) yaklaşımıyla sokakların canlı olmasının güvenlikli ortam için gerekliliği üzerinde durmuştur.

4.5 Mahalle Kahvesi

Mahalle kahvesi veya kıraathanesi olarak bilinen kentsel mekânlar, mahalleli için çok farklı işlevler üstlenen yerlerdir. Bir anlamda zaman zaman yardımlaşma ve dayanışma vakıfları şeklinde de işlev görürken, bazen işkur gibi iş arayanlarla işçi arayanları bir araya getiren merkezlere dönüşebilmekte, çoğunlukla da boş zamanların değerlendirildiği sosyal tesis işlevi görmektedir.

Yalnızca mahallenin erkeklerine ait olan bu mekândaki en katı ayrımlardan biri cinsiyettir. Özellikle boş zamanlarda daha çok ev dışı etkinliklere rağbet eden erkekler için kamusal bir mekân özelliğindeki kahvehanelerde kadın/erkek toplumsal ayrımının temel ayrım konusu olduğu tartışma götürmez bir gerçekliktir (Şahbaz,2007:36). Cinsiyetçi de olsa mahallenin gençleri ve erkeklerinin sosyalleştiği bu mekanlar mahalleli için aynı zamanda gazeteler üzerinden bilgilenme merkezleridir. Fakat dışarıdan, kahvehanelerin içine hiç girmemiş insanlar tarafından bu mekanlar sadece olumsuz davranışların sergilendiği, işsizlerin yuvası olduğu, kumar oynanan, bir şeylerle meşgul olmayan insanların zamanlarını geçirdikleri mekanlar olarak algılanmaktadır (Deniş, 2011: 13).

Oysa mahalledeki birçok konu, kahvehanelerde tartışılarak, bir çözüme kavuşturulmakta, yardıma ihtiyacı olanlar tespit edilmekte ve onlara yardım edilmektedir. Özellikle bu bağlamda hemşerilerin birbirini koruyup kollaması manen ya da madden yardım edilmesinin temelinde de bu mekanın birleştiriciliği yatmakta, kahvehanelere mahalle dışından gelen birisi hemen fark edilmektedir. Mahalle dışından bu mekanlara gelen kimseler fark ettirilmeden izlenerek o kişi hakkında oluşan kanaate göre ya iletişime geçilmekte veya iletişim kurulmadan mekandan ayrılması beklenmektedir.

5.SONUÇ

Kentlerde suçun artışı, işsizlik, madde bağımlılığı, bireyselleşme, yalnızlık, kentsel yoksulluk gibi sosyal alanlarda gözlenen sorunlar özellikle metropol kentlerde hissedilmektedir. Kentsel yaşam koşullarından kaynaklanan bu sorunların çözüm yolları da yine kentlerde yatmaktadır.

Mahallenin fonksiyonlarından birisi toplumsal denetimin sağlanmasına imkân veren ölçek ve ilişki bütünlüğü içerisinde bunu sağlayabilmesidir. Yani, mahalle; farklılaşmamış, toplumsal denetimin yüksek olduğu, yüzyüze ilişkilerin hâkim olduğu, kent ise, büyük, farklılaşmış, heterojen, gayri şahsî anonim ilişkilerin yaygın olduğu bir toplumdur. Böyle bir ayrımın doğal sonucu olarak kent, suçluluğun ve şiddetin kaynağı olarak gösterilebilmektedir.

Kentsel alanları oluşturan her bir mahalle ve mahallelerin kurumları kentsel güvenliğin sağlanmasında şimdi oluğundan çok daha aktif roller üstlenebilirler. Kentsel mekânlar kurgulanırken mahallenin yönetimsel etkinliğinin artırılması, mahalledeki sokakların daha işlevsel kullanılması, sokaklardaki insan hareketliliğinin sağlanması ve sokaktaki ticaretin canlı tutulması bu mekânları ıssızlıktan kurtarılması, mahallelerdeki kahvehaneleri kullanan vatandaşların kent güvenliğine destek olacak şekilde bilinçli kılınması, mahalle camilerinin

merkezi konumlarından dolayı mahalleliyi kuşatıcı bir misyonla donatılmaları gelecek süreçte mahallelerdeki güvenlik sorunlarını hafifletecektir. Ayrıca mahalle muhtarı sadece mahallelerindeki beledî fonksiyonları takip eden bir aktör olmanın dışında, kent sistemin daha genel yönetsel, politik ve güvenlik amaçlarını gerçekleştiren bir kişi olarak değerlendirilmelidir.

KAYNAKÇA

Abacı, N. (2001). *Bursa şehri'nde Osmanlı hukuku'nun uygulanması (17.Yüzyıl*). Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.

Açık, T. (2014). "Mahalle ve Camii: Osmanlı İmparatorluğu'nda Mahalle Tipleri Hakkında Trabzon Üzerinden Bir Değerlendirme", *Osmanlı Tarihi Uygulama ve Araştırma Merkezi Dergisi*, S.35, 1-39

Alver, K. (2009). "Mahalleye Giriş", Şehirlerin Dili, *Hece Aylık Edebiyet Dergisi*, S.150/151/152, 137-148

Alver, K. (2013). *Mahalle*, İstanbul: Hece Yayınları

Ayverdi, S.(2005). *İbrâhim Efendi Konağı*. İstanbul: Kubbealtı Neşriyâtı.

Baday, Ö. N. (2011). *Modern Kent Mekanlarında Mahallenin Konumu*, Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sosyoloji Ana Bilim Dalı, Konya.

Cansever, T. (2010). *Kubbeyi yere koymamak*, istanbul: Timaş Yayınları

Çebi A. (2016). *Merhametli Şehirler*, İstanbul: Akıl Fikir Yayınları

Deniş, H. E. (2011). "Osmanlı Ve Cumhuriyet Döneminde Kahvehaneler: Sosyal Ve Siyasal Yaşamın İncelenmesi", *Akademik Bakış Dergisi*, S. 27, 1-16.

Ergenç, Ö. (1996). "Osmanlı Şehrinde Esnaf Örgütlerinin Fizik Yapıya Etkileri", V. Akyüz, S. Ünlü (edt.), İslam Geleneğinden Günümüze Şehir ve Yerel Yönetimler (ss. 407-417), 1, İstanbul: İlke Yayınları.

Henden. H. ve Korkmaz G. (2006). " Kentsel Güvenlik ve Kent Planlaması İlişkisi: Kent Güvenliği Planlaması", Kent ve Sağlık Sempozyumu, Bursa.

Jacobs, J. (1993). *Büyük Amerikan şehirlerinin ölümü ve yaşamı*, İstanbul: Metis yayınları.

Kaya, E. vd (2007). *Modern Kent Yönetimi*, İstanbul: Okutan Yayınları.

Kaya, E. (2004). *Kentleşme ve kentlileşme*, 2. Baskı, İstanbul: İlke Yayını.

Kaypak, Ş. (2016). "Kentsel Bir Sorun Olarak Kentsel Güvenlik", *Asos Journal, Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, Yıl: 4, Sayı: 33, Kasım 2016, s. 35-50

Köklü E. ve Gül H. (2017). "Türkiye'de Mahalle Muhtarlığının Dönüşümü Ve Yeni Muhtarlık Algısı", *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 1(1). 3-21

Ortaylı, İ. (2001). *Osmanlı toplumunda aile*, İstanbul: Pan Yayıncılık.

Palabıyık, H., A. (2000). "İzmir Büyükşehir Bütününde Mahalle Yönetimleri Profili", *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Cilt:2, Sayı:3

Parlak, B. (2009). "Bilgi Toplumunda Kent ve Kentleşmenin Dönüşen Paradigmaları, Uluslararası 7. Bilgi, Ekonomi ve Yönetim Kongresi Bildiriler Kitabı, Yalova, 1253 -1263.

Şahbaz, S. (2007). *Geçmişten Günümüze Kahvehaneler, Kahvehanelerin Sosyal Yaşamdaki Yeri Ve Önemi: Aydın Merkez Örneği*, Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Adnan Menderes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Aydın.

Şengül, M. (2018). *Tüketim toplumunda bakkal halleri*, Malatya: İnönü Üniversitesi Yayınevi

TMMOB (2013), 2. İzmir Kent Sempozyumu / 28-30 Kasım, s.883-894

EXTENDED ABSTRACT

From the ancient times to recent world, the issue of security has been one of the subject that people discuss about. Surrounding cities with castles and walls in order to provide security from outside worlds is one of the key indicators of this need. Once they were protecting themselves from outside worlds but now these buildings have become a nostalgia and historical places to visit for touristic purposes. On other hand, neighbors continue to be influential in terms of fundamental actors for city security.

It is because of that people are still interacting each other in neighbor areas and this relationship is to witnessed and relative each other. In other words, neighbors are where people meet each other in local shops, markets, mosques and streets. Being first units in local administration is also reflecting essence of the cities. Thanks to their administrators, residents, markets and other local trade companies, they resemble to cities' eyes and ears. People living in the same neighbor and knowing each other deliver a sort of secure atmosphere. In this way, neighbors are actually creating a self-secure area for their occupants and do no need for extra security.

It is so that sometimes, a single guard would be adequate to provide security for a neighborhood. It means that people of a neighbor observe, interact, and know each other and this is sort of pre-official security process, which is conducted by residents. In this sense, it can be argued that endurance of neighborhood culture which is functioning a sort of self-security should be kept alive. With all its components ranging from pavements, streets, buildings to others, neighborhood culture can contribute to the security.

Methodology

In this study, form historical perspective, evaluation of city security via neighbor which is a first unit of local administration and its space and institution is presented. The research argues that official security apparatuses are not adequate for city security but social self-control can be provided via resuming effective institutions in neighborhoods. In this regard, this research is based on observation and to be descriptive.

Findings

The factors which can be considered as security issues are massive immigrants, rapid urbanization, poverty, lack of inspection. The number of issues can be increased but these can be regarded as main issues. Various spaces and institutions composing of a city play an important role in neighborhood and also

in city security. Functions of some of these spaces and institutions are exposed to erosion because of changing understanding of city, the rest continues to be important since beginning. One of these institutions is mukhtar. This mukhtar institution has been charged of considerably huge missions such as providing peace and security, eliminating poverty, informing higher authorities about birth and deaths and people moving and leaving the neighbor, ratifying documents for those receiving social aids, keeping records if they are still alive, ratifying documents for those applying green card which is required for social security of poor people, informing young people for conscriptions, informing higher authorities about possible epidemic and infectious illness, and informing security forces about unidentified and suspicious people. When the concept of neighbor is talked about, the first thing comes to mind is craftsmen in the neighbor. One of the basic need of people is the ones being social. Friendship, greetings, self-informed about what is happening the neighbor are all happening while shopping from these craftsmen. In addition, those craftsmen are acting as a social service expert by protecting people in needs, looking after people in neighbor, and specifically, orphans and elderly people. Another institution keeping pose of the neighbor is mosques where people are gathering to pray and then communicating each other. Prayer leader has also a function of keeping record of neighbor and is playing a role of mediator between people and the state. Following these institutions, streets of a neighbor is another institution playing a significant role in security of a neighbor and a city. When these streets are being used and crowded by people, they become safe. In this sense, eyes looking towards the streets should be the residents' eyes and face of the buildings in the streets should be towards the streets. In this way, people of a neighbor are actually becoming watchers of the streets. Another significant space for self-security is local coffee shops. They have multi-functions apart from spending leisure times. They might act as a job center as those looking for a job and those looking for a worker can meet there. Importantly, these coffee shops might also become as sort of foundation helping residents in the neighbor.

Results

Social problems which are observed in cities, such as increased crime rate, unemployment, addictions, individualism, loneliness, urban poverty, have highly been felt in the metropoles. The solutions of these problems are actually in the cities as they happened there. Neighborhood is where people are not dramatically differentiated, having face to face communication whereas cities are people are totally differentiated and experiencing not intimate relations. As a result of such comparison, cities are evaluated as source of crimes and violence.

Resurfacing space and institutions in neighborhood cannot totally erase all problems but at least provide a partial solution at local level. In practical level, streets in a neighbor should be used more often and residents should be aware of their importance. Local craftsmen should be supported for keeping their functions on. Additionally, mosques should be centered in the neighborhood and equipped with this mission. In this way, neighbors will be more efficient in providing security in cities.